

Radvâ ‘Âşûr’un *Hurma Ağacını Gördüm* (*Ra’eytu en-Nahl*) Eserindeki Kısa Hikâyelerin Teknik İncelemesi

Mesut KÖKSOY*

Rıfat IŞIK**

Öz

1946’da Kahire’de doğan ve 2014 yılında Kahire’de vefat eden Mısırlı yazar ve akademisyen Radvâ Âşûr, çok sayıda roman, hikâye, çeviri ve akademik eser kaleme almıştır. Bu çalışmada Âşûr’un 8 kısa hikâyeye ile 30 çok kısa hikâyenin yer aldığı ve ilk kez 1989 yılında basılan *Hurma Ağacını Gördüm (Ra’eytu en-Nahl)* adlı eserinde yer alan *Gönlü Rahat Olmak İstiyor*, *Safsâfa ve General*, *Parkta Oturan Adam Bekliyor*, *Soğuk Odada*, *Ay Işığında*, *Diğer Günler Gibi Olmayan Bir Gün*, *Gurbet ve Hurma Ağacını Gördüm* adlı kısa hikâyelerin başlık, olay örgüsü, anlatıcı ve bakış açısı, şahıs kadrosu, zaman, mekan, dil ve üslup ile anlatım teknikleri unsurları açısından teknik incelemesi yapılmıştır. Âşûr, bu hikâyelerde Mısır toplumunda değişik tabakalara mensup kişilerin hayatlarından kesitleri olaylardan ziyade kişilerin ruhsal durumlarını, duygu ve düşüncelerini ön planda tutarak aktarmaktadır. Yazar hikâyelerinde çoğunluğu kısa zaman dilimlerinde geçen olayları bazen birinci tekil şahıs bazen de üçüncü tekil şahıs bakış açılarıyla fasih bir dille ve yalın bir üslupla okuyucuya sunmaktadır. Âşûr’un hikâyelerinde otobiyografik, tasvir, diyalog, iç monolog, bilinç akımı, montaj, mektup, laytmotif (ana motif) ve geriye dönüş tekniklerini kullandığı görülmektedir.

Anahtar Kelimeler: Radva Aşur, Raeytu en-Nahl, Hurma Ağacını Gördüm, kısa hikâyeler, teknik inceleme

* Arş. Gör Dr., Selçuk Üniversitesi, Edebiyat Fakültesi, Arap Dili ve Edebiyatı Bölümü, Türkiye.
Elmek: mkoksoy@selcuk.edu.tr
<http://orcid.org/0000-0001-9801-4854>.

** Arş. Gör Dr., Selçuk Üniversitesi, Edebiyat Fakültesi, Arap Dili ve Edebiyatı Bölümü, Türkiye.
Elmek: rifatisik@selcuk.edu.tr
<http://orcid.org/0000-0001-7596-8874>.

Geliş Tarihi / Received Date: 08.01.2021
Kabul Tarihi / Accepted Date: 07.03.2021

DOI: 10.30767/diledeara.856831

The Technical Analysis Of The Short Stories From The Work *I Saw The Date Palm (Raaytu an-Nakhl)* Of Radwa Ashour

Abstract

Egyptian writer and academician Radwa Ashour, who was born in 1946 in Cairo and died in 2014 in Cairo, penned several novels, stories, translations and academic works. In this study the technical analysis of short stories titled *He Wants to be Reassured, Safsafa and General, The Man Sitting in the Park is Waiting, In the Cold Room, Under the Moon Light, A Day Unlike the Other Days, Abroad, I Saw the Date Palm* in Ashour's work *I Saw the Date Palm (Ra'eytu en-Nahl)*, which includes 8 short stories and 30 very short stories and which was first published in 1989, was conducted in terms of title, plot, narrator and point of view, characters, time, place, language and style, and narrative techniques.

Ashour, in these stories narrates the slices of the lives of people from different classes of the Egyptian society by giving particular importance to characters' states of mind, feelings and thoughts rather than the incidents. In her stories, the writer presents the incidents, most of which take place in short periods of time, sometimes from the first-person singular viewpoint and sometimes from the third-person singular viewpoint in a fluent language and a plain style. It is seen that Ashour used autobiographic, depiction, dialog, interior monolog, stream of consciousness, montage, letter, leitmotiv and cutback techniques in these short stories.

Keywords: Radwa Ashour, Raaytu an-Nakhl, I Saw the Date Palm, short stories, technical analysis

Extended Summary

Research Problem

Radwa Ashour, born in 1946 and died in 2014 in Cairo, was an Egyptian academician who had various translations and academic research on English language and literature along with several novels and short stories. Except her doctorate study in USA, she spent her life and career in Egypt. Her recently deceased husband Mourid al-Bargouthy and her son Tamim al-Bargouthy are also writers and poets.

Ashour started her writing life with her novel *ar-Rikhla*, in which she told her doctorate education period of her life in USA. Her other novels are *Hajar Dâfi*, *Hadeeja wa Savsan*, *Serâj*, *Thulâtheyya al-Ġirnata* (*Ġirnata*, *Maryam wa ar-Rakheel*), *Atyâf*, *Qıţ'a min Ūrûbba*, *Faraj*, *Ṭantûreyya* and *Athqal min Râdwâ*, which is an autobiography.

Beside her novels, she collected her stories in *Raaytu an-Nakhl and Taqareer as-Sayyeda Râ*. *Raaytu an-Nakhl* was published in 1989 in Cairo at al-Hayatu al-Misriyya al-Amma li al-Kitab publishing house. In this study the 1989 Arabic edition of the work was used.

In this study the technical analysis of the short stories titled *He Wants to be Reassured*, *Safsafa and General*, *The Man Sitting in the Park is Waiting*, *In the Cold Room*, *Under the Moon Light*, *A Day Unlike the Other Days*, *Abroad*, *I Saw the Date Palm* in the book *I Saw the Date Palm* was carried out.

Methodology

The technical analysis was carried out in terms of title, plot, narrator and viewpoint, characters, time, place, language and style, and narrative techniques.

A short introduction was provided for each points, and the samples in the short stories considered suitable for the technical analysis were included in the study.

Results and Discussions

It is seen that Ashour chose summative and reminder titles for her short stories except for the *Safsafa and General*, which she gave the names of the two main characters as the title.

Regarding the plot, Ashour created her short stories according to her personal experiences and observations in her social and academic life. Also, it is clear that she gave a particular importance to state of minds, thoughts and feelings of the characters rather than the incidents taking place in the stories.

It can be concluded that Ashour told the stories sometimes from the first person viewpoint which provides a total integrity and identity between the narrator and the character and sometimes from the third person viewpoint in order to reach an objective perspective.

The characters represent realistically the people belonging to different social and education levels of the Egyptian society. It can be said that the writer created these characters according to her impressions of her educational and academic background.

Considering the time period of the short stories, it is seen that except for the two stories titled *Safsafa and General* and *Abroad*, the stories take place in short periods of time (a day). *Safsafa and General*, the longest story of the short stories, takes place in a longer period of time (years) and there are flashbacks in the story.

When considering the places of the short stories, it is seen that they take place in Egypt except for *Abroad* and *In the Cold Room*, which take place abroad. The stories takes place indoors rather than outdoors. *The Man Sitting in the Park is Waiting* and *I Saw the Date Palm* take place outdoors. The physical setting in *He Wants to be Reassured* and *A Day Which is not Like the Other Days* is the university where Ashour spent her career.

Ashour mostly used a fluent language in her short stories. Beside this, the colloquial language, inverted sentences, idioms, translated elements and dialects were used.

The writer preferred a simple style which the thoughts are presented directly and plain rather than a fancy style ornamented with literary arts. Beside

this, the dramatic style which the characters are represented in a conflict with the society and with himself, the stream of consciousness style which the subconsciousness of the characters are represented, and the critical style which the characters and the events are interpreted from a certain perspective are also used.

As for the narrative techniques, it is seen that Ashour used autobiographic, depiction, dialog, inner monolog, stream of consciousness, montage, letter, leitmotiv and flashback techniques in her short stories.

Giriş

Hikâye, belirli bir zaman ve mekan bağlamı içinde, belirli bir şahıs kadrosunun yaşadığı olay ya da olayları anlatan bir edebi türdür (Çetişli 2009: 21).

Kısa hikâyeler de yazarlarıyla okuyucuların arasında bir iletişim aracı oluşturan ve sanatsal değerleri olan kurmaca metinlerdir. Kısa öykülerde eylemlerle belirtilen olaylar, olaylardan etkilenen başkişiler, yardımcı kişiler ve de zaman ve mekan gibi çevresel etkenler yer alır. Kısa öykünün dili, yapısı ve içeriği durumsal bağlamdan etkilenir. Durumsal bağlamı ise yazarın da bir parçası olduğu toplumun yapısı ve o toplumu oluşturan insanların düşünsel yapıları, duygu dünyaları, ekonomik ve eğitim durumları etkiler (Erden 1998: 15, 21).

Hikâyeler yazarın tercihine göre kısa ve uzun hikâyeler olarak oluşturabilir. Bununla beraber yazar hikâyesini anlatıcı ve bakış açısı, olay örgüsü, zaman, mekan, dil, üslup ve anlatım teknikleri gibi unsurlara göre şekillendirir. Berna Moran, bir anlatı metninin çözümlenmesi hakkında şu değerlendirmeyi yapmaktadır:

“Yazarın hammadde diyebileceğimiz öyküyü nasıl işlediğini yani söyleme dönüştürdüğünü saptayabilmek için öykü ile söylem arasındaki bağıntının incelenmesi gerekir. Olaylar söz konusu olduğunda öykü üç yoldan değişime uğrayabilir: düzen, süre, frekans. Düzen, söylemde olayların zaman diziliminin nasıl değiştirildiği ile ilgilidir. Yazar sırayı değiştirir, geri dönüşler yapabilir, ileriki bir olayı öne alabilir, vb. Süre, öyküdeki epizotlardan hangilerinin özet olarak anlatılacağı, hangilerinin ayrıntıyla verileceği konusuna ilişkin bir kavramdır. Başka bir şekilde söylersek, anlatı süresiyle öykü süresi arasındaki bağıntıyı verir. Üçüncüsü frekans, öyküdeki bir olayın söylemde bir kez mi, yoksa birkaç kez mi anlatıldığı, ya da öyküde birkaç kez meydana gelmiş bir olayın söylemde birkaç kez mi yoksa bir kez mi anlatıldığını araştırır” (1988: 175, 176).

Arap edebiyatında hikâye türü İslamiyet’in doğuşundan sonraki dönemlerde el-Hemedanî ve el-Harirî’nin *el-Mağâmat*, Ebu Ala el-Maarri’nin *Risâltu’l-Ğufrân* ve İbnu’ş-Şehid el-Endelusî’nin *Risâletu’l-Tevâbi’ ve’z-Zevâbi’*

gibi eserleri ile ortaya çıkmakla beraber *Binbir Gece Masalları* ile 14. yy.da doruk noktasına ulaşmış ve tercüme vasıtası ile başka ülkelerin edebiyatlarını etkilemeye başlamıştır (Halil 2019: 9).

Mısır’ın Fransızlar tarafından işgali ile başlayan siyasi ve sosyal gelişmeler Arap edebiyatında yeni dönemin öncüsü olmuştur. Mısır’da kurulan matbaa ile yaygınlaşan gazetecilik faaliyetleri modern Arap edebiyatın hızla gelişmesine katkı sağlamıştır. Edebiyat türlerine dair ilk çalışmaların birçoğu Mısır’da ortaya çıkmıştır (Bildik 2019: 13-14).

Modern Arap hikâyeciliğinin ilk örneklerini Abdullah Nedim, Muhammed Lütfi Cuma ve Mustafa Lütfi el-Menfelutî’nin gazete ve dergilerde yayınladığı hikâyeler oluşturmaktadır. Bununla beraber Muhammed Teymur’un kaleme aldığı *Trende* (Fi’l-*Ḳıṭar*) adlı eser Modern Arap edebiyatının ilk hikâyesi olarak kabul edilmektedir (Yazıcı 1998: XVII/481).

Bu çalışmada Mısırlı yazar Raḍvâ ‘Âşûr’un *Hurma Ağacını Gördüm* (Ra’eytu en-Nahl) isimli eserinde yer alan 8 kısa hikâyenin başlık, anlatıcı ve bakış açısı, olay örgüsü, zaman, mekan, dil ve üslup ile anlatım teknikleri açısından teknik incelemesi yapılmaktadır. Eserde aynı zamanda 30 adet çok kısa hikâye bulunmakla beraber bu çok kısa hikâyeler incelemeye dahil edilmemiştir. Eserde yer alan 8 kısa hikâye sırasıyla şunlardır: *Gönlü Rahat Olmak İstiyor* (Yuridu en Yetmainne), *Safsâfa* ve *General* (Şafsâfa ve’l-Cenerâl), *Parkta Oturan Adam Bekliyor* (el-Calisu fi’l-Ḥadiḳati Yentaziru), *Soğuk Odada* (Fi’l-Ḥucreti’l-Bârideti), *Ay Işığında* (Fi Dav’i’l-Ḳameri), *Diğer Günler Gibi Olmayan Bir Gün* (Yevmun Leyse Ke Bâḳi’l-Eyyâmi), *Gurbet* (Ḡurbe), *Hurma Ağacını Gördüm* (Ra’eytu en-Nahl).

Raḍvâ ‘Âşûr, 1946’da Kahire’de doğmuştur. 1967 yılında Kahire Üniversitesi İngiliz dili ve edebiyatından mezun olmuş ve Aynu’ş-Şems üniversitesinde asistan olarak başladığı akademik kariyerine aynı üniversitede devam etmiştir. Hayatının son dönemlerinde geçirdiği rahatsızlıklar ertesinde 30 Aralık 2014’de 68 yaşında Kahire’de vefat etmiştir (Özdemir 2017: 16, 20, 22).

Yazar, yazım hayatına Amerika’daki doktora eğitimi dönemini anlattığı ve 1983 yılında yayınladığı *er-Rihle* adlı otobiyografik eseri ile başlamıştır. Bu

çalışmada incelenen *Ra'eytu en-Nahl* adlı hikâyelerinin yer aldığı bu eserinden başka hikâyelerinin yer aldığı *Takârîru's-Seyyide Râ* adlı çalışması, *Hacer Dâfi*, *Hadice ve Sevsen*, *Sirâc*, *Sulâsiyyetu'l-Gırnaça* (*Gırnaça*, *Meryem* ve *r-Rahîl*), *Etyâf*, *Kıta min Ūrûbba*, *Ferec*, *Ṭantûriyye* adlı romanları, *Eşkal min Râdvâ* adlı otobiyografik romanı ve çok sayıda akademik yayını bulunmaktadır.

Yazarın 2021 yılında vefat eden Filistinli eşi Murid el-Bergusi ve oğlu Temim el-Bergusi de yazar ve şairdir. Rağvâ 'Âşûr, eşi Murid el-Bergusi'nin *Muntaşafu'l-Leyl* adlı şiir kitabını İngilizceye çevirmiştir. Radva 'Âşûr'un birçok eseri İngilizce, İtalyanca ve İspanyolca'ya çevirilmiştir. 1994 yılında Gırnata romanı ile Kahire Uluslararası Kitap Fuarı ödülünü almıştır (Hartman 2016: 11).

Rağvâ 'Âşûr'un seçme hikâyelerinde oluşan *Hurma Ağacını Gördüm* (*Ra'eytu en-Nahl*) adlı eseri ilk kez 1989 yılında Kahire'de el-Heyetu'l-Mısriyyeti'l-Amme li'l-Kitab yayınevinde basılmış olup 2015 yılında Daru's-Şuruk kitabevinde tekrar basımı yapılmıştır. Kitaptaki hikâyelerden *Gönlü Rahat Olmak İstiyor* ve *Parkta Oturan Adam Bekliyor* Emily Drumsta tarafından İngilizceye çevrilmiş ve 13 Aralık 2016 tarihli Jadaliyya dergisinde yayınlanmıştır (Drumsta 2016). Bu çalışmada kitabın 1989 yılındaki Arapça basımı esas alınmıştır.

Eserdeki Kısa Hikâyelerin Teknik İncelemesi

1. Başlık

Bir anlatıda başlık, kimi zaman anlatının içeriğini özetleyici nitelikte olmasına kimi zaman da çağrışımsal bir değere sahip olmasına göre verilmektedir. Bazen de hikâyenin baş kişisinin ya da iki kişinin ismini alır. Bu açıdan başlık genellikle ya anlatının içeriğine ya da kişilerine göndermede bulunur (Çetin 2006: 188).

Rağvâ 'Âşûr'un *Hurma Ağacını Gördüm* adlı eserinde yer verdiği kısa hikâyelerin başlıklarında kimisinde hikâyeyi özetleyici ve çağrışım yapacak başlıklara yer verirken kimisinde de hikâyede yer alan iki kişinin adını verdiği görülmektedir.

Yazar, *Safsâfa* ve *General* adlı hikâye hariç hikâyelerinde hikâyenin merkezindeki olayı özetleyen veya çağrışımında bulunan isimler tercih etmiştir. Örneğin

ilk hikâyenin başlığı olan *Gönlü Rahat Olmak İstiyor* adlı hikâyede şehit oğlundan olma kız torunu üniversitede ahlaklı bir eğitim hayatı sürüp sürmediğinden endişe ettiği için üniversiteye kontrol etmeye gelen yaşlı bir adamın merkezde olduğu bir hikâyeyi anlatması nedeniyle bu başlığın hikâyeyi özetleyici mahiyette olduğu görülmektedir.

Aynı şekilde *Parkta Oturan Adam Bekliyor* adlı hikâyede de parkta çocuğunu oynatan bir kadının bir bankta hareketsiz oturan yaşlı bir adamın uzun süre aynı şekilde yakınlarında oturmasından duyduğu korkuyu anlatan bir hikâyeye olması bakımından hikâyenin merkezinde yer alan olayı en kısa haliyle özetlemektedir.

Diğer taraftan *Gurbet*, üniversite eğitimi için yurtdışına giden Mısırlı bir kızın hayatından bir kesitin anlatıldığı bir hikâyedir. Yazar bu hikâyenin içeriğine uygun çağrışımsal bir isim olarak *Gurbet* ismini vermiştir.

Bunun yanında kitaptaki en uzun hikâyeye olan *Safsâfa ve General* adlı hikâyede bir tiyatro oyuncusu kadın ile onunla evlenmek isteyen bir generalin arasında geçen olaylar anlatılmaktadır. Bu açıdan yazar, bu hikâyede anlatımın merkezindeki yer alan iki karaktere göndermede bulunmaktadır.

2. Olay Örgüsü

Olay, olup bitenlerin arka arkaya sıralanarak anlatılmasıdır. Olay örgüsü ise olayların belirli bir düzen ilkesi açısından yazarın kendi kimliğini yansıtmak şeklinde örülmesidir. Bu açıdan olay örgüsü o eserdeki zaman ve mekan yapısı, kişi sunumu, anlatıcı ve dil kullanımını kapsar (Tepebaşı 2012: 33-34).

Berna Moran olayların yazarın elinde nasıl şekillenerek olay örgüsü haline geldiğini şöyle ifade etmektedir:

“Yazar, bir tek adamın hayatını doğru olarak anlatmaya kalkışmaz, bir adamın hayatında genellikle hayatı, insanoğlunun hayatını, yani hayatta evrensel olan unsurları yansıtır. Olanı değil, olabilir olanı. Bunun için de anlatmak istediğinin özüne ait olmayan unsurları, ayrıntıları, rastlantısal olanları atar, gerekli olanı ayıklar, seçer ve bunların arasında bir bağ gözeterek olaylar örgüsünü bir tek çizgi üzerinde kurar” (1988: 25).

Kısa öykülerin çoğu karmaşa öyküsüdür. Karmaşa öyküsü, bir kurmaca eserde bir ya da daha fazla insanın hayatında yer alan bir karmaşanın sunulduğu

ve çözümdür. Olay örgüsü içine giren ve olay örgüsünün asıl çizgisini karmaşaya çeviren, karakterin bir özelliği ya da maruz kaldığı bir durumdur. Yazar için önemli şey bu karmaşayı kurgulamaktır (Çakır 2002: 132).

Eserdeki hikâyelerin geneline bakıldığında; yazarın vakaya pek önem vermemesi, daha çok kişilerin iç dünyalarına, ruhsal durumlarına ön planda yer veren ve ruh tahlillerinin ağırlıkta olduğu psikolojik türde hikâyeleri kurguladığı görölmektedir.

Hikâyelerin olay örgüsüne bakıldığında *Gönlü Rahat Olmak İstiyor*'da hikâye Fehmi Abdussettar isimli yaşlı bir adam şehit oğlundan olma kız torunun üniversitedeki ahlaki durumunu kontrol etmek üzere üniversiteye gelmesi merkeze alınarak hikâyenin kahramanlarından biri olan asistan hoca Kamilya'nın gözünden anlatılmaktadır. Hikâyenin merkez kişisi Fehmi Abdussettar üniversitenin güvenliğinden sorumlu polis tarafından bölüm başkanı Dr. Kasım'ın odasına getirilir. Dr. Kasım'dan torununun üniversitedeki durumunu kontrol etmek için ders saatlerini öğrenmeye çalışır. O esnada odada olan hikâyenin anlatıcısı asistan Kamilya tarafından koridordaki ders çizelgesi yaşlı adama gösterilirken torunu karşlarına çıkar. Yazar, bu karşılaşmadaki diyalog ile torun ve dedesi arasındaki kuşak çatışmasını, torunun Port Said gezisine gitmek için dedesine karşı çıkışını ve dedenin kaygılarını ortaya koymaktadır.

Safsâfa ve General'de hikâye Safsâfa adlı tiyatro oyuncusu bir kız ve onunla evlenmek isteyen bir general merkeze alınarak kurgulanmaktadır. Hikâyenin asıl konusunu da oluşturan generalin bu arzusu, hikâyenin en başında generalin Safsâfa ile görüşme talebi verilerek okuyucuya sezdirilmektedir. Ardından hikâye aynı zamanda hikâyenin baş kişisi ve anlatıcısı olan tiyatro oyuncusu Safsâfa adlı kızın da yer aldığı bir tiyatro sahnesi ile devam etmektedir. Bu hikâye kitabın en uzun hikâyesidir. Uzun olmasının asıl sebebi hikâyenin baş tarafında yer alan tiyatro oyununun hikâyede yer verilmesidir. Hikâyenin asıl konusunu generalin Safsâfa ile evlenmek istemesi ama genç kızın bu isteği reddetmesi oluşturmaktadır. Yazar bu arada hikâyenin baş kişisinin ağzından Safsâfa'nın iş arkadaşı Yusuf'a olan sevgisini, onunla evlenmesini ve ardından Yusuf'un ölmesini anlatmaktadır. Bu olaydan sonra general, evlenme isteğini tekrar Safsâfa'ya söyler ancak Safsâfa bu isteği kabul etmez. Yazar hikâyenin sonunda gerçekleşen bu diyalogla generalin ve Safsâfa'nın çalkantılı ruh dünyasını okuyucuya aktarmaktadır.

Parkta Oturan Adam Bekliyor adlı hikaye kitaptaki en kısa hikâyedir. Hikâye çocuğunu parka getiren bir annenin parkta yalnız başına hareketsiz duran yaşlı bir adamı fark etmesi, çocuğu ile top oynamaya çalışması ve devamında bu garip adamdan duyduğu bir anlık korku ve sonrasında oyuna devam etmesi üzerine kurulmuştur. Yazar, hikâyenin baş kişisinin yaşadığı korkuyu okuyucuya aktarabilmek çevre ve kişilerin detaylı tasvirlerine yer vermiştir.

Soğuk Odada adlı hikâyede yurtdışında ameliyat olacak olan hikâyenin baş kişisi bir kadının ameliyat odasında ameliyat öncesi ve ameliyat esnasında yaşadığı korku, acı ve endişeleri monolog ve iç çözümleme tekniklerinden faydalanarak okuyucuya aktarılmaktadır. Sonrasında doktorla görüşmesi ve kendisini bekleyen eşi ile hastaneden ayrılması ile hikâye sona ermektedir.

Ay Işığında'da hikâyenin anlatıcısı hizmetçilik yapan Seniye adlı kadındır. Bu hikâyede çalıştığı eve gelen bir kadın ve erkek yanlarında gelen çalışmayacak kadar küçük bir hizmetçi kızı soğuk havada kapı önünde beklerken görmesi, kızın yanında çalıştığı kadının duyarsızlığı, küçük kızın üşümemesi için Seniye tarafından içeri alınması ve daha sonra kızın misafirlerle evden ayrılması üzerinden küçük bir hizmetçi kızın dramatik durumu okuyucuya aktarılmaktadır.

Diğer Günler Gibi Olmayan Bir Gün'de hikâye, hikâyenin baş kişisi olan bir üniversite hocasının kırkıncı eğitim yıldönümü münasebetiyle yaşadığı gurur ve mutluluk ile üniversiteye gitmek üzere hazırlanmasıyla başlamaktadır. Hikâyenin baş kişisi torunu ile aralarında geçen konuşmada eserleri ve çalışmalarının torunu tarafından maddi olarak değersiz görülmesi ile ilk hayal kırıklığına uğramaktadır. Hikâyenin devamında baş kişi üniversiteye geldiğinde bir tören hazırlığı görünce kendisi için bir kutlama hazırlandığını düşünür ancak hazırlığın üniversiteyi ziyaret eden misafir bir hoca, bakan ve büyükelçi için yapıldığını görür. Etkinliğe davet edilmemesi ve ders saatinde ders vereceği salonun kendisine haber verilmeden kullanılması üzerine yaşadığı hayal kırıklığı ile hikaye bitmektedir.

Gurbet'de üniversite eğitimi için İngiltere'ye giden Mısırlı bir kızın ağzından yurt dışındaki hayatına ait bir kesit anlatılmaktadır. Hikâye kızın, kardeşinden köyün imamının kızlarını yalnız eğitim almaya gönderdiği için babalarını Cuma hutbesinde eleştirdiğini anlatan bir mektup alması ile başlamaktadır. Daha sonra

hikayenin baş kişisinin Arapça konuşmaya özlemi ile tanıştığı Iraklı öğrenci Falih ile arkadaşlığı ve sonrasında Matthew adlı bir gençle olan arkadaşlıklarına dair anıları diyaloglar ve iç monologlar ile sunulmaktadır.

Hurma Ağacını Gördüm adlı hikâyede çiftçi bir aileden gelen bir kadının şehir hayatında bitkilere olan ilgisinin etrafındaki kişilerce delilik seviyesinde garip bulunması merkeze alınmaktadır. Hikâyenin baş kişisi Fevziye çocukluğunda babasının hurma ağacına önem vermesini, halasının kendisine babaannesinden yadigâr kaktüs ağacından bir kulak getirmesini, iş arkadaşlarından birisinin tırnaklarındaki çamur izlerini ayıplamasını, aynı memleketten olan başka bir arkadaşının bitkilere olan merakını zenginlere özentisi olarak görmesini ve mahalledeki komşularının onun bitkilere olan ilgisi ile dalga geçmelerini anlatmaktadır. Hikâye aynı sokakta yaşayan bir kadının kendisine bitki yetiştirmeyi öğretmesini istemesi üzerine Fevziye'nin mutlu olması ile bitmektedir.

3. Anlatıcı ve Bakış Açısı

Anlatı sanatı, temelinde anlatılacak bir hikâyeye ve bu hikâyenin hem yapıcı hem de yansıtıcı unsuru bir anlatıcıya dayanır. Hikâyenin etrafında kurgulandığı anlatıcı, anlatı türünün temel unsuru aynı zamanda en etkili figürüdür. Anlatıcı olmadan olayları aktarmak ve olayların içinde rol alan şahısları tanıtmak mümkün değildir (Tekin 2017: 21).

Bakış açısı ise anlatı metinlerde vaka zincirinin meydana gelmesinde kullanılan şahıs kadrosu, mekan ve zaman gibi unsurların kim tarafından görüldüğü ve kim tarafından kime aktarılmakta olduğu sorularına verilen cevaptır. Bu nedenle yazarın ifade etmek istediği fikre uygun olarak seçtiği bakış açısına göre hem metin halkası, hem vaka zinciri, hem de eserin dili şekillenir. Bu bakış açısı yazarın değil anlatıcının olacaktır. Anlatıcı da bakış açısına göre şekil alacağı gibi varlık ve hayat tezahürleri de yine aynı bakış açısının verdiği imkânlar çerçevesinde olacaktır (Aktaş 1991: 81-84).

Eserdeki hikâyelere bakıldığında Rağvâ 'Âşûr'un değişik anlatıcı biçimleri kullandığı görülmektedir. *Gönlü Rahat Olmak İstiyor* ve *Diğer Günler Gibi Olmayan Bir Gün* hikâyeleri hariç yazar altı hikâyede birinci tekil şahıs anlatı biçimini tercih etmiştir. Bu anlatı biçiminde anlatıcı kendi başından geçmiş olayları

anlatan veya olaya katılan bir karakter olabilir. Bu durumda kahraman, merkez anlatıcı olur (Çakır 2002: 183). Reşat Nuri Gültekin, birinci tekil şahıs anlatıcı konusunda şunları söylemiştir:

“Ben kahramanlardan birini alıp onun ağzından anlatmayı daha kolay bulurum. Hem bu surette vakalar sağılmaz. Vakayı anlatan kahraman vahdeti (birliği) muhafaza eder. Sonra bunun bir iyiliği daha vardır, romancı mesuliyetinin mühim bir kısmını üstünden silkip atmış olur. Ekseriya bir romancının yaptığı bir tasvir okuyucuya soğuk gelir. Çok defa okuyucular, romancının bir adamı anlatışını beğenmeyebilir. İşte roman kahramanının ağzından anlatırsanız mesuliyetinin bir kısmı sizden ziyade kahramanın görüşüdür” (aktaran Çetin 2006: 112-13).

Örneğin *Safsâfa ve General* hikâyesinde hikâyenin tamamında anlatıcı hikâyenin baş kişisi Safsâfa'dır. Safsâfa, kendisine uzaktan ve dışardan bakmaz. Yaşantı, gözlem ve izlenimlerini salt tasvir olarak aktarmakla yetinir. Yazarın hikâyede tek boyutlu bir özne sunmasında amaç aktarılan özne ile aktarıcı arasında da tam bir özdeşlik ve bütünlük sağlamaktır:

“General neden beni istiyor? Misafirhanesinde kaldığım Ümmü Ahmet'in evine giden dar sokakta yürürken kendi kendime düşündüm. Kapıyı çaldım, sormadan açtı, adımlarımı ve kapıyı çalışımı biliyordu (1989: 21).

Acaba general neden beni istiyor? Onunla ilk görüşmenin üzerinden kırk yıl geçti. Ben on dokuz yaşındaydım ve o da kırk yaşında veya daha fazlaydı. “Yıldızım yükseliyor ve sen de bir kelebek gibi harikasin” dedi. Garip söze güldüm ama korkmuştum, gitmesini istedim, gitti” (1989: 28).

Parkta Oturan Adam Bekliyor adlı hikâyede de anlatıcı hikâyenin merkez kişisidir. Bu hikâyede yazar bir annenin parkta oturan yaşlı bir adamdan korkmasını anlatmaktadır. Tarafsız anlatım için uygun olmayan birinci tekil şahıs anlatıcı, hikâyenin tek boyutlu bakış açısı ile aktarılmasına neden olmaktadır. Diğer taraftan ise birinci tekil şahıs anlatıcının hikâyenin baş kişisinin duygularını tam olarak yansıtmak için yazar tarafından bilinçli seçildiği görülmektedir:

“Ani bir ürperme beni aldı. Evet bekliyor, ne yapmalıyım? Korkunun aniden esen şiddetli bir rüzgârda uçuşması, gökyüzünün kararması ve bulutlanması ve aslanlarını yere yatırması ile panik içinde kendi kendime sordum. “Eve döneceğiz” şimdi, hemen ve hızlıca. Geri koşacağız. Kapıyı anahtarla, sürgüyle ve kilitle kapatıyoruz, pencereleri sıkıca kapatıyoruz, üzerlerine kalın perdeler

çekiyoruz, yatağa giriyoruz ve kendimizi baştan ayağa ağır battaniyeyle örtüyoruz, böylece hiçbir şey görmüyoruz ve bize hiçbir şey ulaşmıyor. “Eve döneceğiz”. Kalp atışımın yükseldiğini ve hızlandığını hissettim ve ufaklığı çağırmaya niyetlendim: Ağaçların arasında onu arayan gözlerle döndüm” (1989: 45).

Soğuk Odada adlı hikâyede de yazar ameliyat olan karakterin ameliyat odasında, ameliyat öncesi ve esnasında yaşadığı değişik duyguları tasvir etmek için birinci şahıs anlatıcısı kullanmıştır:

“Aynı konumdaydım, beyaz çarşaftan başka bir şey görmüyordum, ama hayal ettiğim metal aletler arasında ellerin hareketini duymaya başladım: cımbız... makas... neşter. Neşteri tutup kesiyor mu? Nasıl? Görmüyorum ama tırnağın deriyi kazımasından kaynaklanıyormuşçasına zayıf bir ses duyuyorum Acaba şimdi ne oluyor Ne yapıyorlar? Doktor, kısık sesli kadınla sadece ara sıra anladığım bir İngilizce konuşuyordu. Benden ve ameliyattan bahsediyorlardı. Bu açıkça belliydi ama ne dediklerini anlayamadım. Bu ne? Bir sıvı? Göğsümü ıslatan bir sıvının garip hissi aynı zamanda durumun gerçekliğine dair bir şüphelenme ile karışıyor. Bir şey hissetmiyorum ama görünüşe göre orada bir sıvı var, kanım olabilir mi?” (1989: 48-49).

Yazar, *Diğer Günler Gibi Olmayan Bir Gün*'de dönüşümlü olarak tanrısal konumlu gözlemci anlatıcı olarak üçüncü tekil şahıs anlatıcı ile birinci tekil şahıs anlatıcısı kullandığı görülmektedir. Tanrısal bakış açısı ile donatılmış anlatıcı adeta Tanrı gibi her şeyi bilir, görür, sezer, geçmişten ve gelecekte haber verir. Bu anlatıcı biçimi kurmaca dünyada yer alan kahramanların duygu ve düşüncelerini sunma konusunda geniş imkanlar sağlar (Tekin 2017: 57-58).

Hikâye, kahramanın duygu ve düşüncelerini haber veren, yapacaklarını önceden söyleyen bir tanrısal anlatıcının anlatımı ile başlamakta, arkasından kahramanın düşünceleri birinci tekil şahıs anlatımı ile verilmekte ve hemen arkasından tekrar tanrısal anlatıcı ile kahramanın duygu ve düşünceleri aktarılmaktadır:

“Asla başka bir gün gibi değildi. Hala yatağındaiken, gözleri kapalıyken buna dikkat etti... Hala kırk yaşında gibi kuvvetli bir şekilde yatağından çıktı, banyoya girdi ve suyun başından ve vücudundan normalden daha uzun süre akmasına izin verdi. Neşeli ve iyimserdi, neredeyse yüksek sesle şarkı söylüyordu. Gazetelere göz atarken iki parça bisküviyle içeceği çaydanlığı hazırlayacak. Ancak her sabah olduğu gibi arama fişlerini okumak, yazmak ve sınıflandırmak için masada oturmuyacak, çizgili kağıda elle yazılmış veya beyaz kağıda dak-

tiloda kopyalanmış bir mektubun bir kısmını okumayacak. Kendine olağanüstü bir güne layık bir tatil verdi. Tabii ki derse gidecek. Bu, öğrencileri için ihlal edemeyeceği kutsal bir hak. Kırk yıllık eğitim hayatımda bu hakkı muhafaza ettim ve göz bebeğim gibi korudum. İfade onu huzur ve memnuniyetle doldurdu” (1989: 57).

Gönlü Rahat Olmak İstiyor adlı hikâyede ise olayları nesnel tutumlu gözlemci anlatıcı aktarmaktadır. Gözlemci bakış açısında yazar, anlatıda ağırlıklı olarak yer almayan gözlemci bir figürü bilinçli bir tercihle bu sistemin içine yerleştirir ve olayları onun bakış açısından sunar. Anlatımda objektifliği yakalamak için olaylar ve kişiler gözlemcinin yeteneğine ve kültür düzeyine göre aktarılmalıdır. Bu sayede okuyucunun olayları anlaması kolaylaştırılır (Tekin 2017: 59).

Yazar, hikâyeyi merkezden uzak bir karakter olan asistan hoca Kamilya'nın ağzından aktarmaktadır. Yazar da üniversitede asistanlık görevinde bulunmuştur. Hikâyedeki kişiler hakkında ve özellikle bölüm başkanının üslubu hakkındaki değerlendirmeleri yazarın üniversitede asistanlık görevinde bulunduğu zamanlarda edindiği gözlemlere dayanması muhtemeldir:

“-Birinci sınıf öğrencilerini okutmuyorum, ancak bölüm başkanı benim, peki sorun nedir?

Adam çekingen bir şekilde gülümsedi:

-Hayır, Allaha şükür sorun yok. Sadece gönlü rahat olmak istiyorum. Kız derslere katılıyor mu? Çalışkan mı? Ahlaklı mı? Emin olmak istiyorum!

Dr.Kasım gülümsedi ve kendisini iyi tanıyanlar dışında alaycı gelmeyen bir tonda şunları söyledi:

-Yıl sonunda sınav sonuçları çıktığında gönlünüz rahat olacak!

...

-Size söyledim hocam, tek bir şey istiyorum, gönlü rahat olmak istiyorum!

- Nasıl ? !!

Profesör bunu sert ve sabrı tükenmiş bir şekilde söyledi. Ben de görüşme devam ederse adamın ofisten atılmasıyla biteceğinden korkuyordum” (1989: 7-8).

4. Şahıs Kadrosu

Anlatı esasına dayalı metinlerdeki olayların başlıca odağı insan veya insani nitelik kazandırılmış varlıklar etrafında şekillendirilir. Anlatıdaki diğer öğeler kişi için vardır ve söz konusu dünya onunla bir anlam ve işlev kazanır. Bir anlatıda ya-

pıyı oluşturan bütün unsurların merkezi konumunda bulunan kişiye başkişi veya asıl kahraman denir. Okuyucuda inanç, sempati ve ani duygusal değişikler yaratır. Anlatıda ifade edilen ahlak felsefesinin somutlaştırılmasına hizmet eder (Tekin 2017: 79, 81, 95).

Bir anlatıda baş kişi haricinde karakterler ve tipler de bulunabilir. Nurullah Çetin karakter ile tipin ayrımını şöyle yapmaktadır: “Tip, benzerleri çok olan kişinin sosyal boyutuyla işlenmesidir. Karakter ise toplumda benzerleri çok olsa bile özellikleri, durumları, sorunları, beklentileri sosyal düzeye aktarılmadan, toplumsal bir mesele olarak ele alınmadan salt bireysel planda irdelenen kişidir” (2006: 162).

‘Âşûr’un bu eserde yer alan hikâyelerde yer verdiği şahıslara bakıldığında hikâyelerin kısa olmasından dolayı dar bir şahıs kadrosuna sahip oldukları görülmektedir. Bununla beraber muhafazakar bir dede, niversite profesörü ve asistan, tiyatro oyuncusu genç bir kız ile general, parkta çocuğunu oynatan bir anne, yurtdışında ameliyat olan bir kadın, hizmetçi kadın ve hizmetçi küçük kız, üniversitede kırkıncı eğitim yıldıönmnü kutlayan bir profesör, yurtdışına niversite okuyan genç bir kız ve bitkilere meraklı bir kadın olmak üzere Mısır toplumun değişik tabaka ve yaş gruplarına mensup karakterlerine yer verdiği görülmektedir.

Yazarın daha önce de ifade edildiği üzere olaylardan çok kişilerin ruh dünyalarını, duygu ve düşüncelerini ön plana çıkarmaktadır. Hikâyelerdeki bazı karakterlerin niversite hocalarından ve niversite öğrencilerinden oluştuğu göz önüne alındığında yazarın niversite eğitimi ve akademik kariyerinde edindiği izlenimler ve gözlemler işığında kurgulamış olması muhtemeldir. Yazar normal hayatta sıradan sayılacak karakterlerin hayatlarından önemli gördüğü kesitleri başarılı gözlemleri ve tasvirleri ile ilgi çekici hikâyelere dönüştürmeyi başarmıştır.

Hikâyelerdeki şahıs kadrosuna bakıldığında *Gönlü Rahat Olmak İstiyor*’da üniversitede okuyan torununun ahlaklı olduğundan emin olmak isteyen yaşlı Fehmi Abdussettar hikâyenin merkez kişisidir. Profesör Kasım, hikâyenin anlatıcısı asistan hoca Kamilya ve torun Nadiye diğer karakterlerdir. Üniversitenin güvenliğinden sorumlu polis Abdulkadir ise bir tip olarak hikâyede yer almaktadır.

Yazarın, kariyeri gereği bu hikâyede geçen aileler ile öğrenciler arasındaki çatışmalara benzer pek çok olaya şahit olmuş olması muhtemeldir. Bununla

birlikte yazar şehit babası olmasından da kaynaklı manevi hassasiyetleri yüksek Fehmi Abdussettar'ı detaylı bir gözlemlerle tasvir ederken manevi hassasiyetle hocalara karşı birçok defa tekrarladığı düşünceleri ve tavırları ile ilgili herhangi bir eleştirel üslup kullanmamaktadır. Yazarın bu hikâyede üçüncü tekil şahıs bakış açısını seçmesinin sebebi de, bu tarafsız bakış açısını yakalamak istemesi olmalıdır. Hikâyedeki diğer karakter torun Nadiye'nin ise dedesinin aksine muhafazakâr bir yapıda olmadığı ve dedesi ile bu konuda çatışma içinde olduğu yazarın şu vurgu ve tasvirlerinden anlaşılmaktadır:

“- Merhaba dede, seni buraya ne getirdi?

Nadiye'nin elbisesinin sadeliği ve narin mavi bir kurdeleyle at kuyruğu şeklindeki bağlanmış uzun siyah saçlarının teyit ettiği çocuksu yumuşak bir yüzü vardı. Dede sordu:

- Nadiya, hangi şubedesin?

- “Bir C” dede, neden?

- Ders saatlerini öğrenmek ve gönlümün rahat olması için ders programını almaya geldim, ancak birinci sınıftan birçok şubeye ayrıldığını fark ettim.

Kızın yüzü ani bir ciddiyetle kaplandı, yavaş yavaş bir yüz buruşturmaya dönmüştü ve gözleri yaşla dolarak tepkiyle şöyle dedi:

- Ama dede...

Onun sözünü kesti:

- Ama ne? Seni gerektiği gibi korumak ve sana düzgün bir şekilde bakmak için her şeyi bilmek istiyorum.

Kız alt dudağını ısırıp ve aniden şöyle dedi:

- İzinle dede dersim var.

Kız birkaç adım uzaklaştı sona bize doğru döndü ve şöyle dedi:

- Bu arada dede, Port Said'e bir gezi var ve ben gitmek istiyorum.

- Port Said'e mi?

- Evet.

- Hayır Nadiye, gezilere gerek yok, gerek yok.

- Ama dede gitmek istiyorum, gideceğim!” (1989: 11-12).

*Safsâfa ve General'*de tiyatro oyuncusu ve hikâyenin anlatıcısı Safsâfa hikâyenin baş kişisidir. Safsâfa'nın eşi Yusuf, evinde konakladığı Ümmü Ahmed ve Safsâfa ile evlenme isteğinde bulunan general hikâyenin diğer karakterleridir. Hikâyenin dikkat çeken iki merkez karakterinden birisi olan General güçlü ve ihtişamlı konumu yanında duygusal olarak yalnız ve zayıftır. Yazar genelın makamı ve korumaları gibi ihtişamını yansıtan detayları hikâyenin anlatıcısı

Safsâfa'nın ağızından sürekli vurgulamaktadır. Ancak bu ihtişama zıt olarak generalin içinde bulunduğu yalnızlık ve mutsuzluk Safsâfa'ya olan aşkı ve evlenme isteğini açıkladığı son buluşmalarında söylediği sözlerle ortaya konulmaktadır. Yazar bu ikilemi okuyucuya başarılı bir şekilde yansıtmaktadır.

Diğer taraftan hikâyenin merkez karakteri Safsâfa tiyatro oyuncusu bir kızdır ve oyun oynadığı tiyatronun yönetmeni Yusuf ile evlenir ancak Yusuf'un erken ölümü ile hüznü ve yalnızlık yaşar. Hikâyenin sonunda kendisi ile evlenmek isteyen generali reddederek yalnız bir şekilde sahil kıyısına gider.

Parkta Oturan Adam Bekliyor'da hikâyenin baş kişisi çocuğunu parka getiren annedir. Hikâyedeki diğer karakterler ise çocuk ve parkta yalnız başına hareketsiz oturan yaşlı bir adamdır. Kısa bir zaman diliminde geçen ve hikâyeler arasındaki en kısa hikâye olan bu hikâyede yazar, bir annenin açık bir mekanda annelik içgüdüleriyle yabancı yaşlı bir adamdan korkması ve bir an çocuğunu gözden kaybetmesi üzerine yaşadığı kısa süreli bir gerilimi aktarmaktadır. Hikâyenin baş kişisi olan annenin içinde bulunduğu ruhsal durum, çevrenin detaylı tasviri ile okuyucuya hissettirilmektedir.

Soğuk Odada hikâyesinin baş kişisi, hikâyenin de anlatıcısı olan hastanedeki ameliyat tecrübesini anlatan bir kadındır. Ameliyatı yapan doktor ve kadını hastanede bekleyen kocası hikâyenin diğer karakterleridir. Yazar, birinci tekil bakış açısı ile ve bilinç akımı tekniği ile bir hastanın ameliyat odasının soğukluğu ile başlayan, ameliyat öncesi yapılan iğnenin acısı ve ameliyat esnasında hissettiği değişik duygular ile devam eden ameliyat tecrübesini gerçekçi bir şekilde aktarmaktadır.

Ay Işığında'da hikâyenin baş kişisi, hikâyenin anlatıcısı hizmetçi Seniye'dir. Çalıştığı eve gelen misafirler ve yanlarında getirdikleri küçük kız ise hikâyenin diğer karakterleridir. Yazarın bu hikâyede merkeze aldığı olay; küçük bir kızın yanlarında çalıştığı kişilerin misafirlige gittikleri evdeki umursamazlıkları sonucu soğuk bir havada dışarda bekletilmesi ve bu durumu fark eden evin hizmetçisi tarafından eve alınmasıdır.

Yazar, bu problemi ele alırken hikâyedeki kişileri de buna uygun tanıtmaktadır. Küçük hizmetçi kızın 6-7 yaşlarında olduğunu ifade ederek onun hizmet-

çilik yapamayacak kadar küçük yaşta olduğu, soğuk havada lastik terlikler giymesi ve dışarda bekletilmesi ile kendisine değeri verilmediğini vurgulamaktadır. Bunun yanında küçük kızın yanında çalıştığı bayan, büyük kırmızı gülleri olan siyah yünlü bir şal boynuna sarılı bir halde evdeyken küçük kızın dışarda soğukta beklediği söylenmesine rağmen “gerçekten hava soğuk, pencereyi kapat Seniye” (1989: 55) diyerek bencil bir tutum sergilemektedir. Yanında çalışan küçük kızın durumuna duysız olan bu kadın hikâyede gövdesi küçük, omuzları dar ama iri kalçalı olarak biçimsiz olarak tasvir edilmektedir.

Ayrıca çok küçük yaştaki bu kızın hizmetçilik için uygun olmadığı hikâyenin anlatıcısı ve merkez kişisi hizmetçi Seniye tarafından şöyle yansıtılmaktadır:

“Ocağa çaydanlığı koydum ve ütü masasını açtım ve ütünün fişini taktım. Küçük kız:

- Sana yardım edeyim mi?

Ona bunu nasıl yapacağını sorarken güldüm. Gülmeden bana hanımefendisinin herşeyi yapabileceğini söylediğini ve sadece yemek yapamadığını söyledi. Ona bir bardak çay koydum ve önüne pişirdiğim bir parça kek koydum” (1989: 55).

Diğer Günler Gibi Olmayan Bir Gün'de hikâyenin merkez kişisi kırkıncı eğitim yıldönümünü kutlayan bir üniversite hocasıdır. Baş kişi ile aralarında geçen diyalogla kuşak farkının gösterildiği torun Şadi ise hikâyedeki diğer karakterdir. Bu hikâye bazen birinci şahıs bakış açısı bazen de üçüncü bakış şahıs açısı ile anlatılmaktadır. Bu sayede hikayenin baş kişisi hakkında genel bilgiler verilmekle karakterin duygu ve düşünceleri de birincil ağızdan aktarılmaktadır. Mesleğinde kırkıncı yıl dönümüne giren bir üniversite hocasının önce torunu ile arasında geçen diyalogda eserlerinin ve çalışmalarının torunu tarafından maddi olarak değersiz görülmesi ile hayal kırıklığına uğrar. Daha sonra üniversiteye ders vermek için gittiğinde ders vereceği salonda yapılan tören hazırlığını kendisi için yapıldığını sanır. Ancak misafir bir öğretim üyesi için yapıldığını öğrenir ve kendisinden izin alınmaması ve hatta haber bile verilmemesi üzerine ikinci bir hayal kırıklığı yaşar.

Hikayenin merkezinde yer alan bu hayal kırıklığının okuyucu tarafından daha fazla hissedilmesi için hikâye baş kişisinin kırk yıl boyunca ders vermeyi

hiç ihmal etmeyerek öğrencilerin hakkını itinaıyla koruduğunu ifade etmesi gibi idealist tarafları hikâyede vurgulanmaktadır.

Gurbet'de hikâyenin baş kişisi üniversite eğitimi için İngiltere'ye giden Mısırlı bir kızdır. Kendisine mektupla ailesinden ve köyünden haber veren kız kardeşi Hamide, üniversiteden arkadaşları Suzy, Iraklı Falih ve Matthew hikâyenin diğer karakterleridir. Bu hikâyenin merkezindeki karakter, yurtdışında okumaya giden bir Arap kızdır. Hikâyenin başında kız kardeşi ile kendisinin gurbette okumaları nedeniyle ailesinin köylüler tarafından kınanmaları işlenmektedir. Yazarın kendisi de doktora eğitimi için ABD'ye gittiğinden yurtdışında eğitim ve yaşam tecrübesi bulunmaktadır.

Hikayenin merkezinde yurtdışında yaşayan Mısırlı bir kızın tecrübeleri vardır. Örneğin hikâyenin baş kişisinin hikâyede yer verilen Iraklı Falih ile tanışması ve arkadaş olması, onu yakışıklı bulmasından değil uzun bir süre Arapça konuşamamasından dolayı bir Arapla konuşma ihtiyacı hissetmesinden kaynaklanmıştır. Hikâyenin devamında anlattığı kişi olan Matthew ise hikâye kahramanının yakışıklı bulduğu bir İngiliz karakteridir. Bu açıdan hikâyede gurbetteki bir Mısırlı kızın iki farklı karakterle arkadaşlığına dair kesitler aktarılmaktadır.

Hurma Ağacını Gördüm'de hikâyenin baş kişisi bitki yetiştirmeye olan merakı çevresi tarafından garipsenen Fevziye'dir. Hikâyede Fevziye'nin teyzesi Fatma, iş arkadaşı ve komşusu Ümmü Süleyman yardımcı karakterlerdir. Hikâyenin anlatıcısı ve baş kişisi Fevziye, Saidi denilen Yukarı Mısır'da kırsal bir bölgede çiftçilikle iç içe büyümüş daha sonra Kahire'ye yerleşerek iş hayatına atılmış bir bayandır.

Yazar, bu hikâyede eleştirel üslupla şehir hayatında işyerinde tırnaklarındaki toprağı kınayan iş arkadaşı, aynı memleketten olmasına rağmen bitki yetiştirmesini zenginlere özendiğı şeklinde yorumlayan arkadaşı, çiçeklerine zarar veren çocukları şikayet ettiği için kendisi ile dalga geçen komşusu gibi çevresindeki insanların bitki yetiştirmeyi garipsemesini ele almakta ve bitki yetiştirmenin kendi hayatındaki yerini anlatmaktadır. Bu açıdan anlatıcı hurmanın faziletlerinden Kuran ve hadisteki yerinden bahsetmektedir. Ayrıca halası Fatıma'nın kendisine verdiği kaktüsten bahsetmektedir. Bu kaktüs halasına annesi tarafından evlendiğı evlerindeki anneannesinden yadigar kaktüsün bir kulak keserek verdiği kaktüstür.

Bu nedenle Fevziye’nin nezdinde kuşaktan kuşağa geçen bu kaktüsün manevi olarak çok değeri bulunmaktadır.

5. Zaman

Olayların belirli bir amaç doğrultusunda ve belirli bir sisteme göre sıralanması demek olan hikâyenin zaman gerçeğinden soyutlanarak inşa edilmesi mümkün değildir. Hikâyenin varlık bilinci olan vaka zaman içinde anlamını bulur ve biçimlenir. Bununla beraber yazarın tercihine göre zaman içinde geçen olaylar bütün ayrıntılarıyla değil özetlenerek, bazı ayrıntılar atlanarak ve önemli görülen olaylar belirtilerek aktarılır (Tekin 2017: 122; Çetin 2006: 132).

‘Âşûr’un bu kitapta yer verdiği hikâyeler kısa oldukları için kısa zaman dilimlerinde gerçekleştiği görülmektedir. Hikâyelerden *Gönlü Rahat Olmak İstiyor*, *Parkta Oturan Adam Bekliyor*, *Soğuk Odada*, *Ay Işığında*, *Diğer Günler Gibi Olmayan Bir Gün* adlı hikâyeler bir günün belirli bir diliminde gerçekleşmiş hikâyelerdir.

Bu hikâyelerden *Gönlü Rahat Olmak İstiyor*’da hikâyeyi anlatan asistan hoca yaşlı adama yardım ettikten sonra adamın üniversiteden ayrılmayarak to-rununu beklemeye başladığını vurgulamak için “İki saat sonra üniversiteden ayrıldığımda, adam Abdülkadir amcanın yanındaki hasır sandalyede oturuyordu ve sohbet ediyorlardı” (1989: 13) ifadesini kullanmaktadır.

Parkta Oturan Adam Bekliyor adlı hikâye hikâyeler arasında en kısa hikâyedir. hikâyenin geçtiği zaman dilimi de çok kısa bir süredir. Bu hikâyede zamana dair herhangi açıklama ve bilgi verilmemekle birlikte detaylı çevre tasvirleri ile beraber hikâyenin merkezinde yer alan kahramanın yaşadığı korku gerçekçi bir şekilde yansıtılmasıyla aksiyona dayalı durağan olmayan bir zaman algısı oluşturulmaktadır.

Yazarın zamanı hikâyede öne çıkan bir unsur olarak en başarılı kullandığı hikâye *Diğer Günler Gibi Olmayan Bir Gün* adlı hikâyedir. Hikâye içerisinde üniversite hocasının eğitim hayatındaki kırkıncı yıldönümü olması nedeniyle sabah kalktıktan sonra öğlen vereceği derse kadar evinde geçirdiği zamanı anlatıktan sonra üniversiteye yürüme mesafesinde geçen süre verilmektedir.

Yazar, hikayenin baş kişinin üniversiteye ders vermek için geldiğinde kendisine bir kutlama hazırlandığını düşünmesi neticesinde 10 dakikalık bir sürede yaşadığı heyecan ve düşünceleri aktarırken zaman ifadelerinden oldukça faydalanmaktadır:

“Saatine baktı ve üniversiteye gitme zamanının geldiğine karar verdi. Kitaplarını aldı ve daireyi terk etti. Yolu yürüyerek yaklaşık yirmi dakika sürer. 12’ye 5 kala saatine baktı. Acaba dekan ve yardımcıları bana amfiye kadar eşlik etmeye gelecek mi yoksa onları konferans salonunda beni beklerken mi bulacağım? Üniversitenin saati 12’yi vurdu. Saatin dolduğunu bildiren art arda dört vuruş, ardından her birini bir anlık sessizliğin takip ettiği on iki vuruş. Beş dakika daha koltuğunda kaldı. Öyleyse beni orada bekliyorlar. Kitaplarını aldı ve salona yöneldi” (1989: 62, 63).

Bununla beraber *Safsâfa ve General* adlı hikâyede generalin Safsâfa’ya olan tükenmeyen sevgisi vurgulanmak için uzun zaman dilimleri hakkında bilgiler verilmektedir:

“Bir ay sonra daha büyük bir gül buketi aldım. Sonra evlenme teklifleri geldi. Ertesi gün Yusuf yanıma geldi ve sordu ‘Ne istiyor?’ General neden beni istiyor? Onunla ilk görüşmenin üzerinden kırk yıl geçti. Ben on dokuz yaşındaydım ve o kırk yaşında veya daha fazlaydı. İki yıl sonra Yusuf ile evlendim. General, cenazeye taziye telgrafı, mor çelenk ve şahsi bir temsilci gönderdi. Sonra günler sonra tek başına geldi. Üç ay sonra tekrar geldi. Son ziyaretten sonra onu sadece bir kez gördüm, birkaç sene geçmişti” (1989: 26-28, 29-30).

Gurbet adlı hikâyede ise hikâyenin gerçekleştiği zaman net olarak ifade edilmese de belirli bir süreç içinde gerçekleştiği hikâyedeki bazı ifadelerden anlaşılmaktadır. Örneğin hikâyenin baş kişisi Falih adlı Iraklı gencin ismini arkadaşı Suzy’den duymuştur ancak onunla başka bir gün tanışmıştır. Falih’in kendisine öğle ve akşam yemeği davetleri tekrarlamıştır. Daha sonra Falih’in kendisini birkaç gün sonra telefonla aradığını söylemektedir. Ertesi gün Falih’le tekrar görüşür ve iki hafta sonra da ülkesine dönecek olan Falih’le vedalaşır (1989: 71-75).

Hikâyenin devamında Mathhew ile tanışır. “Onunla ilk tanıştığında, yakışıklılığı beni durdurdu” (1989: 76) cümlesinden onunla arkadaşlığının belirli bir süre devam ettiği anlaşılmaktadır. Ardından bir hafta sonu Pazar öğleden sonra Matthew ile kayak yapmaya gittiğini ifade etmektedir (1989: 76).

Hurma Ağacını Gördüm hikâyesinde de hikâye zamanı belirli bir zaman diliminden ziyade belirli bir süreç içinde gerçekleştiği görülmektedir. Hikâye, hikâyenin baş kişisi Fevziye’nin bir kış günü caddedeki ağaçlarda tomurcuk araması ile başlamaktadır (1989: 81).

Daha sonra hikâye zamanının bir süreç içinde gerçekleştiği aşağıdaki ifadelerden anlaşılmaktadır:

“O günlerde kimse deli olduğumu söylemedi ama ondan sonra söylediler, kuze-nimin ölüm haberini bana getirdikleri gün (1989: 83). Sonra Fatıma teyzem beni ziyarete geldi (1989: 84). Bir keresinde meslektaşım bana şöyle söyledi (1989: 85). Ve bu zamanlardan birinde, altın dişli obez kadın Ümmü Süleyman bana göründü” (1989: 85).

6. Mekan

Bir anlatıda asıl unsur olan vakanın gerçek veya hayali mutlaka bir mekâna ihtiyacı vardır. Mekan unsuru, olayların meydana geldiği çevreyi tanıtmak, roman kahramanlarını yansıtmak ve olaylara atmosfer katmak için kullanılır. Olayların geçtiği çevrenin tasvir edilmesi sadece anlatının kurgulanması açısından değil, anlatılanlara gerçeklik kazandırılması açısından okuyucu için de gereklidir. Okuyucu mekan tasvirleri ile olayların mahiyetini kavrayabilir, hayal gücünü o yönde harekete geçirir ve beklenti içine girer (Tekin 2017: 143-144).

Radva ‘Âşûr’un bu eserdeki hikâyelerin iki tanesinin yurt dışında geçtiği görülmektedir. Bunlardan *Gurbet* isimli hikâyenin İngiltere’de geçtiği “bir İngiliz üniversitesindeki bir öğrenci yurdunun on yedinci katındaki bu dar odada” (1989: 89) ifadesinden anlaşılmaktadır. Bu hikâyede açık ve kapalı mekanların bir arada kullanıldığı görülmektedir. Yazarın bu hikâyede vurguladığı mekanlardan biri de kar görmedikleri için Araplar açısından farklı bir tecrübe olan kayak yapmak için gittikleri mekandır.

Soğuk Odada adlı hikâyede mekanın yurtdışı olduğu “Doktor, kısık sesli kadınla sadece ara sıra anladığım bir İngilizce konuşuyordu. Benden ve ameliyattan bahsediyorlardı.” (1989: 49) ifadesinden anlaşılmaktadır. Ameliyata girecek olmanın tedirginliği ile ameliyatın yapıldığı ameliyathane odasının soğuk olmasının hastada uyandırdığı olumsuzluk hikâyenin başlığı için *Soğuk Odada* seçilerek hissettirilmiştir.

Gönlü Rahat Olmak İstiyor ve *Diğer Günler Gibi Olmayan Bir Gün* adlı hikâyelerde mekan Mısır'daki bir üniversitedir. Yazarın hikâyelerinde üniversiteye yer vermesinin sebebi akademik kariyerinde edindiği izlenimler nedeniyle olması muhtemeldir.

Gönlü Rahat Olmak İstiyor adlı hikâyede üniversite öğrenci velileri ve öğrenciler açısından ele alınırken *Diğer Günler Gibi Olmayan Bir Gün*'de hikâyenin merkezindeki kişi üniversite hocasıdır. *Diğer Günler Gibi Olmayan Bir Gün* adlı hikâyede seçilen üniversitenin, meslekte kırkıncı yılını dolduran idealist bir üniversite hocasının hayatında nasıl önemli bir yer kapladığını yansıtmaktadır.

Diğer taraftan *Gönlü Rahat Olmak İstiyor*'da üniversitede okuyan torunun kontrol etmek isteyen bir dedenin ve *Gurbet* adlı hikâyede üniversite eğitimi için gurbete giden kızların yaşadığı sorunların konu edilmesi yazarın Mısır gibi muhafazakâr toplumlarda üniversitede okuyan kızlara karşı toplum tarafından uygulanan psikolojik baskı problemini ele almak istemesidir.

Hikâyeler arasında uzunluğu ile de doğru orantılı olarak açık ve kapalı mekânların en çok kullandığı hikâye *Safsâfa ve General*'dir. Hikâye bir köyde tiyatro sahnesine dönüştürülmüş bir kamyonetin kasasında başlamaktadır “Beni bir kamyonetin kasası olan tiyatro sahnesine götüren dört basamağı tırmandım.” (1989: 15). Daha sonra tiyatro ekibi ile bu köyden trenle ayrılmaktadır. Yazar hikâyenin devamında general ile ve eşi Yusuf ile aralarında geçen konuşmaları anlatırken birkaç kez tren yolculuğu yaptığı sahneye geri dönüşler yapmaktadır. Böylece aslında tren yolculuğu yaparken bir yanda da hikâyenin bölümlerini anlatmaktadır (1989: 24, 28, 30, 31).

Parkta Oturan Adam Bekliyor adlı hikâyede mekan parktır. Parka çocuğunu oynatmak için gelen bir anne, yakındaki bir parkta hareketsiz oturan yaşlı bir adamın varlığından çok korkmuştur. Yazar kadının içinde bulunduğu ruh halini okuyucunun yaşayabilmesi için açık bir mekan olan çevrenin detaylı tasvirini başarılı bir şekilde yapmaktadır:

“Kalp atışımın yükseldiğini ve hızlandığını hissettim ve ufaklığı çağırma niyetlendim: Ağaçların arasında onu arayan gözlerle döndüm. Sağlam gövdesinin ve yere çarpan köklerinin üstünde büyüme için yeri yardığını ve dibine doğru gelişmek için ikiye ayırdığını, büküldüğünü, iç içe geçtiğini ve yayıldı-

ğını fark ettim. Yaprakların yeşillikleriyle dolu yoğun dalların arasından çıkan gövdeleri gördüm, sonra topunu taşıyan ufaklığı gördüm. Koşuyor ve sert bir şekilde topu fırlatıyor ve top sanki yapraklı dalların ötesindeki turuncu yuvarlağa ulaşacakmış gibi uçuyor, sonra koşup onu yakalamak için kollarını genişçe açıyor, başını güneşe doğru uzatıyor, ışınları ona dik olarak düşüyor ve sanki ışının bir parçasıymış gibi görünüyor” (1989: 45).

Hurma Ağacını Gördüm adlı hikâye, açık ve kapalı mekanların bir arada kullanıldığı bir hikâyedir. Hikâyenin çoğunluğunun Kahire’de geçtiğini hikâyenin anlatıcısının köyünden Kahire’ye yerleştiğini söylemesi ile anlamaktayız (1989: 84). Hikâyenin anlatıcısı Fevziye, bitki yetiştirmeye merakının şehirdeki iş ve mahalle çevresince yadırganmasına şaşırmasını açıklamak için Saidi olarak bilinen ve kırsal kesimde çiftçilik yapan ailesinin yaşam yerini anlatmaktadır. Saidi olarak ifade edilen bölge Yukarı Mısır denilen Kahire’nin güneyindeki bölgedir:

“En çok içlerinden birinin ‘Fevziye evlerini bitkilerle süsleyen zenginleri taklit ediyor’ dediğini duyunca şaşırdım. Şaşırdım çünkü o bizim köyden ve bizim çiftçi olduğumuzu biliyor. Saidi ailemizdeki kadınların tarım için tarlalara çıkmadıkları doğrudur ancak çiftçilik onların gözlerini onunla açtıkları ve ölüm saatine de gözlerini onunla kapadıkları bir yaşamdır. Köydeki evimizin terasında nane olduğunu, avlusunda kaktüs ve kapısının önünde hurma ağacı olduğunu hatırlıyorum” (1989: 83).

7. Dil ve Üslup

7.1 Dil Özellikleri

Dil anlatılmak istenileni somutlaştırmak, olayı okuyucunun zihnine gerçekmiş gibi canlandırmak için bir anlatıdaki olay, kişi, zaman ve mekân gibi unsurların belirli bir yapıyla ve belirli bir biçimle sunulmasıdır (Tekin 2017: 174).

Dil unsurunun hikâye metninin onunla yazılmasından ve yazarın tecrübeleri ile düşüncelerinin onunla aktarılmasından dolayı bir kısa hikâyede en önemli unsurlardan biridir (Halil 2019: 176).

‘Âşûr’un hikâyelerde kullandığı dil özelliklerine bakıldığında hikâyelerde büyük oranda fasih bir dil kullandığı görülmektedir. Yazar, *Şulâşiyetu'l-Ġrnatâ* adlı romanında da fasih ve yalın bir dil kullanmıştır (Doğru 2018: 179).

Bununla beraber ‘Âşûr’un hikâyelerde konuşma dili, devrik cümle, deyim, çeviri öğeler ve lehçe gibi dil özellikleri de kullandığı görülmektedir. Yazarın

bu dil özelliklerine başvurmasındaki gerekçe hikâyeyi tekdüzelikten kurtarmak, hikâyeye değişik bir hava vererek süslemek, dilin zenginliklerini ve farklılıklarını sergilemektir.

‘Âşûr’un diyaloglarda kullandığı konuşma dilinde karakterlerin sosyal ve kültürel seviyelerini gözettiği, karakterlere uygun bir dil seçtiği görülmektedir. Örneğin *Gönlü Rahat Olmak İstiyor* adlı hikâyede torunun okuldaki durumunu öğrenmek için üniversiteye gelen yaşlı Fehmi Abdusettar kısa cümlelerle gayri resmi bir tarzda konuşmakta ve bazı ifadeleri sık sık tekrarlamaktadır. Bölüm başkanı profesör ise resmi bir dil ile yaşlı adama cevap vermektedir:

“- Ben Fehmi Abdusettar, bir şehit babası ve torunum Nadiye Ahmed sizde öğrenci, onu tanıyor musun?

(...)

- Evet, ne istemiştiniz?

- Ben Fehmi Abdusettar, bir şehit babası, ve torunum Nadiye Ahmed sizde öğrenci.

- Öğrenci hangi sınıfta?” (1989: 6-7).

Yazarın hikâyelerde kullandığı diğer dil özelliklerinden biri de devrik cümlelere yer vermesidir. Örneğin *Gönlü Rahat Olmak İstiyor* adlı hikâyede: “Öğrenci hangi sınıfta? (1989: 7), *Safsâfa ve General* adlı hikâyede “Görüşün gitmem (mi)? (1989: 21) “Onay veriyorum neye?” (1989: 30) devrik cümlelere yer vermiştir.

Yazarın hikâyelerde deyim kullandığı da görülmektedir: Örneğin *Safsâfa ve General* adlı hikâyede بکرا ببقی بلاش (Haber bugün para ile, yarın bedava) deyiminin ilk kısmı olan یا خبر بفلوس ifadesini kullanmıştır (1989: 21).

Yazar, hikâyelerde çeviri öğelere de yer vermektedir. Örneğin *Safsâfa ve General* adlı hikâyede general terimi için yabancı dilden geçen جنرال kelimesini kullanmaktadır. Aynı hikâyede gaz lambası için وابور الجاز ifadesini kullanmaktadır (1989: 21).

Yazar Mısır lehçesine de hikâyelerinde yer vermiştir. Örneğin *Safsâfa ve General* ve *Ay Işığında* adlı hikâyelerde geçen diyaloglarda hanımefendi anlamında سيدة yerine ست kelimesini kullanmaktadır (1989: 25, 54).

Ancak yazarın *Ay Işığında* adlı hikâyede diyaloglar haricinde aynı kelimenin fasih kullanım olan سيدة kelimesini kullandığını görmekteyiz. Yazarın diyalogda

kişileri gerçek hayatta olduğu gibi yerel dil özellikleri ile konuşturmasının amacı hikâyeyi yaşadığı bir olaydan veya bizzat tanıyıp bildiği bir çevredeki izlenimlerinden kurguladığı görünümü vererek hikâyeye gerçeklik kazandırmak istemesidir.

7.2. Üslup Özellikleri

Üslup dil, vaka, zaman ve mekan gibi ham malzemelerden oluşan metnin yazarın kendine özgü söyleyiş biçimi ile sunulmasıdır. Yazarın üslubu, özgün kişiliğinin, dünya görüşünün, hayata bakış açısının ve samimi duygularının ifadesidir. Üslup ile yazar dilin mecazi gücünü, renk ve eylem zenginliğini kısacası dilin anlatı dağarcığını kişisel beceriyle söze veya özellikle yazıya döker ve bu malzemelere işlevsel bir mahiyet kazandırır (Çetin 2006: 274-75; Tekin 2017: 183-85).

Yazarın hikâyelerde kullandığı üslup özelliklerine baktığımızda insanın kendi kendisiyle ve toplumla çatışma halinde sunulduğu dramatik üslup, insanın bilinç ve bilinç-altının sergilendiği ruhsal durum ve olgulara yoğunlaşıldığı bilinç akımı üslubu, edebi sanatlar ile süslü ifadeler yerine düşüncelerin düz bir biçimde doğrudan doğruya verildiği yalın üslubu ve kişileri olayları ve durumları belirli bir görüş açısından yorumlayarak ortaya koyan eleştirel üslup (Çetin 2006: 277-82) gibi üslupları kullandığı görülmektedir.

‘Âşûr’un hikâyelerinde yer verdiği üsluplardan biri olan dramatik üsluba örnek olarak *Safsâfa ve General* adlı hikâyede general Safsâfa ile konuşurken yaşadığı duygusal çatışmalardan bahsettiği bölüm verilebilir:

“Elli yıldır insanlarla meşgulüm, uyuyamıyorum, uykuya dalamıyorum, sakinleşemiyorum, dinlenemiyorum. Dağların altında kaldığı bu sorumluluğu tek başıma üstleniyorum. Ben bir dağım, ey Safsâfa, tuhaf ve mucizevi bir dağ, iyi kalpli bir dağ. Ama sorumluluk çok ağır ve düşündüm, çok uzun süre başkalarını hayatıma katmayı düşündüm, sonra geri çekildim” (1989: 38).

‘Âşûr’un hikâyelerinde yer verdiği bir diğer üslup bilinç akımı üslubudur. Örneğin *Parkta Oturan Adam Bekliyor* adlı hikâyede parktaki yalnız başına oturan yaşlı adamdan korkan bir annenin ruhsal durumu ile bilinçaltında oluşan korku ve endişeler aktarılmaktadır:

“Ani bir ürperme beni aldı. Evet bekliyor, ne yapmalıyım? Korkunun aniden esen şiddetli bir rüzgârda uçuşması, gökyüzünün kararması ve bulutlanması ve aslanla-

rını yere yatırması ile panik içinde kendi kendime sordum. ‘Eve döneceğiz’ şimdi, hemen ve hızlıca. Geri koşacağız. Kapıyı anahtarla, sürgüyle ve kilitle kapatıyoruz, pencereleri sıkıca kapatıyoruz, üzerlerine kalın perdeler çekiyoruz, yatağa giriyoruz ve kendimizi baştan ayağa ağır battaniyeyle örtüyoruz, böylece hiçbir şey görmüyoruz ve bize hiçbir şey ulaşmıyor. ‘Eve döneceğiz.’” (1989: 45).

‘Âşûr’un hikâyelerinde yer verdiği üsluplardan biri de edebi sanatlarla, kelime oyunlarına, benzetmelere, şiirsel anlatıma yer vermeyen, muğlak olmayan yalın bir üsluptur. Bu üslup okuyucu zihninin güçlük çekmeden anlayabileceği basit cümlelerden oluşur. Olay ve olgular olabildiğince yalın halleriyle sunulur. Bu üsluba örnek olarak *Gurbet* adlı hikâyede hikâyenin baş kişisi yeni tanıştığı Iraklı Falih ile olan arkadaşlığına dair düşünceleri yalın bir üslupla aktarmaktadır:

“Falih’in beni daveti öğle ve akşam yemeklerinde tekrarlandı. Ve Suzy’nin bu konudaki tedirginliğini bildiğim halde yine de davetini kabul ettim. Çünkü bu kişi Falih olsa bile bir Arapla konuşmaya acil ihtiyacım vardı. Falih yakışıklı ya da çekici değildi ve belirgin bir varlığı ya da özel bir yanı yoktu. Tüm bunları zayıf sesini ve konuşmadaki yavaş ritmini fark ettiğim gibi fark ettim ki bu onun doğal mı yoksa gurbette kazanılmış bir özelliği mi anlayamadım” (1989: 72).

Yazar, hikâyelerinde eleştirel üsluba da yer vermektedir. *Hurma Ağacını Gördüm* adlı hikâyede bitkiye olan merakı etrafınca garipsenen bir kadının insanların bu tutumuna karşı tepkileri eleştirel bir üslupla verilmektedir: “O günlerde kimse deli olduğumu söylemedi ama ondan sonra söylediler Şaşırdım çünkü o bizim köyden ve bizim çiftçi olduğumuzu biliyor” (1989: 83). “Ben bitki dikerken meslektaşlarıma neyin zarar verdiğini anlamıyorum” (1989: 85).

‘Âşûr’un eleştirel üslup kullandığı bir diğer hikâye de *Gurbet* adlı hikâyedir. Yazar, muhafazakâr bir toplum olan Mısır toplumunda genç kızların eğitim için de olsa başka şehre ve ülkeye yalnız gitmelerinin yadırganmasını, dedikodu yapılarak ailelere karşı baskı yapılmasını ve bazı dini hükümlerin bu konuda ileri sürülmesini dini eğitim veren el-Ezher üniversitesinden mezun olmuş bir babanın bu durumda herhangi mahzur görmediğini hikâyede yer vererek eleştirmektedir:

“Hamide şöyle yazdı: ‘Köy, “siz cenapları” ve “ben cenapları” sebebiyle bir iç fitne bölünüyordu, fakat “siz” ilk baştasınız. Camiye yeni bir vaiz geldi. Köye gelirken uğursuz evladının biri babamın aleyhine bir şeyler fısıldamış ve Cuma hutbesinde ‘hepiniz çobansınız ve her çoban sürüsünden sorumlu-

dur. Ve ilim davası için kızlarını uzak ülkelere gönderen adam hata ediyor ve günah işliyor çünkü bunda şeriata ve dine aykırılık vardır. Kadının yeri evidir. Eğer bundan başka bir zaruret olursa ona mahremi eşlik etmesi gerekir” demiş. Cuma namazı biter bitmez haber köyde yayıldı: Caminin yeni imamı Şeyh Abdulhakim’e kızlarını okumak için gurbete gönderdiği saldırdı. Üç dayın vâizin yanına gitti ve onu azarladılar ve ona Şeyh Abdulhakim’in bu köyde el-Ezher’den ilk mezun olan kişi olduğu, onun din ve dünya işlerinde âlim olduğu ve eğer bir seçim olsa onların hepsini alacağından dolayı hata ettiğini söylediler” (1989: 67-68).

8. Anlatım Teknikleri

Anlatı sanatında anlatılacak şeyden çok anlatım biçimi önemlidir. Biçim, anlatılacak şeyi anlatılana ulaştıran vasıtaadır. Hikâyede kullanılan anlatım tekniklerini çıkarmak mümkün olsa hikâyenin bir tarih, psikoloji veya sosyoloji kitabından farkı kalmaz. Bir anlatı metninde estetik dokuyu meydana getiren anlatım teknikleridir (Tekin 2017: 201-202).

‘Âşûr’un bu eserdeki hikâyelerde otobiyografik, tasvir, diyalog, iç monolog, bilinç akımı, montaj, mektup, laytmotif (ana motif) ve geriye dönüş tekniklerini kullandığı görülmektedir.

Yazarın bu eserdeki birçok hikâyede sıklıkla kullandığı yöntemlerden biri olan otobiyografik anlatım tekniği anlatıcı ile anlatılanın aynı kişi olması anlamına gelmektedir. Bu anlatı tekniğinde hikâye anlatıcının bakış açısından okuyucuya yansır (Tekin 2017: 271).

Örneğin *Hurma Ağacını Gördüm* adlı hikâyede olaylar hikâyenin merkez kişisi tarafından otobiyografik anlatım tekniği ile anlatılmaktadır: “Ekip dikmeyi sevdim ve çömlek bir kabı, boş bir kutuyu, bir fincanı ve ekmeye uygun her şeyi toprakla doldurup eker oldum” (1989: 82).

Anlatı sanatının en çok kullanılan tekniklerinden biri tasvir tekniğidir. Yazar da hikâyedeki kişilerin ve çevrenin karakteristik çizgilerini ve ruhunu canlandırmak için tasvir tekniğine sıklıkla başvurmuştur. Örneğin *Safsâfa ve General* adlı hikâyede hikâyenin anlatıcısı generalin tasvirini oldukça detaylı bir şekilde yapmaktadır:

“Onu ilk kez şahsen gördüm. Beyaz nilüfer çiçekleriyle kaplı mavi-deniz askeri üniforması ve yumuşak deriden beyaz eldivenler giymişti ve altın saplı ince abanoz bir sopa tutuyordu. İnce ve kısaydı, kırmızımısu yuvarlak bir yüze ve hafif kırmızı beyaz bir tene sahipti. İnce kestane rengi saçları, dikkatli bir şekilde sol tarafa ayrılarak taranmıştı. Askeri tarzda bacakları bitişik ve dik bir şekilde oturdu. Akıcı ve kendinden emin bir şekilde konuştu” (1989: 66).

Yazar aynı şekilde *Parkta Oturan Adam Bekliyor* adlı hikâyede bankta hareketsiz oturan yaşlı adamı başarılı bir şekilde tasvir etmektedir: “Hareketsiz, sanki taştan yontulmuş gibi cansız yüzlü, işitme ve görme yetisini kaybetmiş gibi boş boş bakarak oturuyordu. Aynı halde, sessiz, kırışıklıklarla çevrili ağzı kapalı, damarlı ellerini kalın değneğin çubuğun üzerine üst üste koyan adamın.” (1989: 44).

Âşûr, diyalog tekniğini hikâyelerinde yoğun olarak kullanmıştır. Günlük konuşma dilinin anlatıda kullanıldığı yerler diyaloglardır. Yazar bu tekniğe hikâyedeki tekdüzeliği kırarak akıcılık yaratmak, farklı karakterlerin etkileşimde bulunmasını sağlamak ve karakterlerin düşüncelerini doğrudan yansıtmak için başvurduğu görülmektedir.

Ayrıca diyaloglarda yerel lehçeler ve devrik cümleler gibi dil özellikleri kullanarak hikâyenin doğallığını sağlamaya çalışmıştır. *Ay Işığında* adlı hikâyede yer alan aşağıdaki diyalog devrik cümleler ve lehçe kullanımına bir örnektir:

- “- Ne yapıyorsun burada?
- Bekliyorum.
- Bekliyorsun kimi?
- Hanımefendim (ستى) ve beyefendimi bekliyorum
- Hanımefendin ve beyefendin?!” (1989: 54).

‘Âşûr’un diyalog tekniği ile beraber kullandığı tekniklerden biri de iç monolog tekniğidir. Örneğin *Gurbet* adlı hikâyede hikâye anlatıcısının düşünceleri iç monolog tekniği ile okuyucuya aktarılmaktadır: “Matthew’in varlığını unutacak ve bir İngiliz üniversitesindeki bir öğrenci yurdunun on yedinci katındaki bu dar odada olduğum gerçeği kaybolana kadar sohbet edecek kadar detaylara mı daldım?” (1989: 79).

Yazarın hikâyelerinde faydalandığı tekniklerden biri de bilinç akımı tekniğidir. Bu tekniğin iç monolog tekniğinden farkı bilinçle bilinç-altının sınırındaki düşüncelerin gramere dayalı düzgün cümleler değil çağrışım sırasına göre sırala-

nan kelime ve cümlelerden oluşmasıdır (Tekin 2017: 296). Örneğin *Soğuk Odada* adlı hikâyede ameliyat esnasında hissettiği duygulara göre hikâyeye kahramanın zihninde ve bilinç altında oluşan düşüncelerin sıralandığı görülmektedir: “Bu ne? Bir sıvı? Göğsümü ıslatan bir sıvının garip hissi aynı zamanda durumun gerçekliğine dair bir şüphelenme ile karışıyor. Bir şey hissetmiyorum ama görünüşe göre orada bir sıvı var, kanım olabilir mi? (1989: 49).

‘Âşûr’un kullandığı bir diğer anlatım tekniği montaj tekniğidir. *Hurma Ağacını Gördüm* adlı hikâyede hurmanın faydalarından bahsederken Kuran-ı Kerim’de hurmadan bahsedildiğini ve peygamberimizin hurma ile ilgili Hz. Adem’in topraktan yaratılması ve hurmanın da Hz. Adem’in toprağından yaratılması hasebiyle söylediğini açıkladığı şu hadisini vermektedir: “Halanız hurmaya saygılı davranın!” (1989: 83-84).

Montaj tekniği *Diğer Günler Gibi Olmayan Bir Gün* adlı hikâyede de kullanılmıştır. Üniversiteye ders vermek için evden çıkan üniversite profesörü yolda sevinçle sevdiği şarkıdan şu beyitleri okumaktadır:

“Her Mısırlı sesleniyor ben ülkeme aidim
Kalbim, yeminim, gönlüm canım vatanıma feda” (1989: 62).

Gönlü Rahat Olmak İstiyor adlı hikâyede de montaj tekniği kullanılmıştır. Üniversitede bölüm başkanına Post Said’e bir gezi düzenlemek isteyen öğrenciler bölüm başkanının iznin almak için odaya girerler ve gezi reklamının yazılı olduğu kâğıdı bölüm başkanı Prof. Kasım’a uzatırlar. Reklamı ilginç bulan Prof. Kasım bu ilanı asistan Kamilya’ya okur ve bu şekilde ilan hikâyeye dahil edilmektedir: “Özgür şehir okyanusunu size açıyor. Port Said: Bir ürünler denizi. Yüzmek ve satın almak için bizimle gelin!” (1989: 9).

Yazarın hikâyelerinde kullandığı bir diğer anlatım tekniği de mektup tekniğidir. *Gurbet* adlı hikâyede hikâyenin baş kişisi yurtdışında üniversitede okuyan Mısırlı bir kızdır. Yazar, kızlarını tek başına başka bir şehre ve yurtdışına eğitime göndermelerinden dolayı ailesine karşı muhafazakâr Mısır toplumunda oluşan tepkileri hikâyeye kahramanının kardeşi ağzından mektup yöntemi ile okuyucuya aktarmaktadır:

“Hamide şöyle yazdı: ‘Köy, “siz cenapları” ve “ben cenapları” sebebiyle bir iç fitnede bölünüyordu, fakat “siz” ilk baştasınız. Camiye yeni bir vaiz geldi. Köye gelirken uğursuz evladının biri babamın aleyhine bir şeyler fısıldamış ve Cuma hutbesinde ‘hepiniz çobansınız ve her çoban sürüsünden sorumludur. Ve ilim davası için kızlarını uzak ülkelere gönderen adam hata ediyor ve günah işliyor çünkü bunda şeriata ve dine aykırılık vardır. Kadının yeri evidir. Eğer bundan başka bir zaruret olursa ona mahremi eşlik etmesi gerekir” demiş. Cuma namazı biter bitmez haber köyde yayıldı” (1989: 67-68).

‘Âşûr’un kullandığı tekniklerden biri olan laytmotif (ana motif) tekniği çeşitli vesilelerle tekrarlanan ifade kalıpları için kullanılmaktadır (Tekin 2017: 273). Örneğin *Gönlü Rahat Olmak İstiyor* adlı hikâyede yaşlı adam hikâyenin de başlığı olan “Gönlüm rahat olsun istiyorum” ifadesini aralıklarla sık sık tekrarlamaktadır (1989: 7, 8, 11). *Safsâfa ve General* adlı hikâyede de aynı şekilde “General beni neden istiyor” ifadesi aralıklarla tekrar edilmektedir (1989: 21, 26, 28, 30, 31, 35).

Yazarın hikâyelerinde kullandığı anlatım tekniklerinden biri de geri dönüş tekniğidir. *Safsâfa ve General* adlı hikâyede hikâyenin anlatıcısı tren yolculuğu yaparken general ve eşi Yusuf ile aralarında geçen olayları anlatmaya başlamakta ve birkaç kez tren yolculuğu yaptığı sahneye geri dönüşler yapmaktadır (1989: 24, 28, 30, 31).

Sonuç

Radva ‘Âşûr, çeşitli tercüme ve akademik çalışmalara sahip bir akademisyen olmasının yanı sıra çok sayıda roman ve hikâye kaleme almış Mısırlı bir yazardır. Yazar, kısa süreli yurtdışı akademik eğitimi hariç yaşamını ve akademik kariyerinin çoğunu Kahire’de sürdürmüştür.

Âşûr’un bu çalışmada incelenen hikâyelerinin olay örgülerine bakıldığında yazarın sosyal ve akademik hayatta edindiği deneyim ve gözlemlerini hikâyelerinde yansıttığı görülmektedir. ‘Âşûr’un hikâyelerde geçen olaylardan çok karakterlerin ruhsal durumlarını, duygu ve düşüncelerini ön planda tutmasının sebebi hikâyelerinde vurguyu bu gözlemlerine vermek istemesinden kaynaklandığı söylenebilir.

Hikâyelerde yer verilen şahıslar, Mısır toplumundaki çeşitli sosyal ve eğitim düzeylerine ait tabakalara mensup kişilerdir. ‘Âşûr’un bu şahıslardan bazıla-

rını öğrencilik ve akademik hayatına dair toplumun değişik kesimlerine ait karakterleri hikâyelerinde başarılı bir şekilde yansıttığı görülmektedir.

Âşûr'un bu karakterlerin merkezinde yer aldığı olayları bazen aktarılan özne ile aktarıcı arasında tam bir özdeşlik ve bütünlük sağlayan birinci şahıs anlatıcı bakış açısıyla bazen de anlatımda objektifliği yakalamak için olaylar ve kişilerin gözlemcinin yeteneğine ve kültür düzeyine göre okuyucuya aktarıldığı üçüncü tekil şahıs gözlemci bakış açısı ile aktardığı görülmektedir. 'Âşûr, gerek birinci bakış açısı gerekse gözlemci bakış açısı ile kişisel gözlemlerini kendi yargı ve düşüncelerini yansıtmadan okuyucuya aktarmada başarılı olmuştur.

Safsafa ve General ile *Gurbet* hariç Âşûr'un bu çalışmada incelenen kısa hikâyelerinin günün belirli bir bölümüne ait kısa zaman dilimlerinde geçtiği görülmektedir. Hikâyeler arasındaki en uzun hikâye olan *Safsafa ve General* hikâyesi yıllar alan uzun bir zaman diliminde geçmekte ve hikâye içinde zaman içinde geriye dönüşler olduğu görülmektedir. Hikâyelerin geçtiği yerlere bakıldığında hikâyelerin çoğunlukla Mısır'da geçtiği görülmekle beraber *Gurbet* ve *Soğuk Odada* hikâyeleri yurt dışında geçmektedir.

Hikâyelerde kapalı mekanlar daha fazla kullanılmaktadır. *Gönlü Rahat Olmak İstiyor* ve *Diğer Günler Gibi Olmayan Bir Gün* adlı hikâyelerin 'Âşûr'un akademik kariyerini geçirdiği üniversitede geçtiği görülmektedir. Bununla beraber *Parkta Oturan Adam Bekliyor* ve *Hurma Ağacını Gördüm* adlı hikâyelerde park ve bahçeler gibi açık mekanlar kullanılmıştır.

Âşûr, hikâyelerinde çoğunlukla fasih bir dil kullanmıştır. Bunun yanında hikâyelerde konuşma dili, devrik cümle, deyim, çeviri ögeler ve lehçe gibi dil özellikleri de yer yer kullandığını görülmektedir.

Yazarın hikâyelerde edebi sanatlar ile süslü ifadeler yerine düşüncelerin düz bir biçimde doğrudan doğruya verildiği yalın bir üslubu tercih ettiği görülmektedir. Bu üslubun yanında dramatik, bilinç akımı ve eleştirel üslubu da kullandığı görülmektedir.

Hikâyelerde önemli bir unsur olan anlatım teknikleri bakımından 'Âşûr'un hikâyelerinde otobiyografik, tasvir, diyalog, iç monolog, bilinç akımı, montaj, mektup, laytmotif (ana motif) ve geriye dönüş tekniklerini gibi çok çeşitli anlatım tekniklerini kullandığı görülmektedir.

Kaynakça

- Aktaş, şerif (1991), Roman Sanatı ve Roman İncelemesine Giriş, Ankara: Akçağ Yay, 2. bs.
- Bildik, Yusuf (2019), Hasib Keyyali'nin Hikâyelerinde Sosyal Problemler, Konya: Billur Yay.
- Çakır, Hasan (2002), Öykü Sanatı, Konya: Çizgi Yay, 2. bs.
- Çetin, Nurullah (2006), Roman Çözümleme Yöntemi, Ankara: Kalemday Yay, 4. bs.
- Çetişli, İsmail (2009), Metin Tahlillerine Giriş 2/Hikâye-Roman-Tiyatro, Ankara: Akçağ Yay, 2. bs.
- Doğru, İhsan (2018), "Endüslü Müslümanlara Uygulanan Zulmün 20. yy. Romanına Yansıması: Radva 'Âşûr'un 'Granada Üçlemesi' Örneği", Ed. Deniz ABİK, *II. Uluslararası Multidisipliner Çalışmalar Kongresi Filoloji ve Edebiyat*, 4-5 Mayıs 2018, Ankara: Akademi Yay, s. 158-182.
- Drumsta, Emily (13.12.2016), "Two Stories by Radwa Ashour. Jadaliyya", <https://www.jadaliyya.com/Details/33827/Two-Stories-by-Radwa-Ashour>. (Erişim tarihi: 07.11.2020).
- Erden, Aysu (1998), Kısa Öykü ve Dilbilimsel Eleştiri, Ankara: Gündoğan Yay.
- Halil, Ahmed (2019), Velid İhlasi'de Kısa Hikâye Sanatı, Konya: Eğitim Yay.
- Hartman, Michelle (2016), "The Journey by Raswa Ashour", *Comparative American Studies an International Journal* 13 (4), 1-11. <https://doi.org/10.1080/14775700.2015.1178943>
- Moran, Berna (1988), Edebiyat Kuramları ve Eleştiri, İstanbul: Cem Yay, 6. bs.
- Özdemir, M. Büşra (2017), Radva Aşur ve Sülasiyyetü Gırnata Adlı Eserinde Göç Teması, İstanbul: Marmara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü (yayınlanmamış yüksek lisans tezi).
- Tekin, Mehmet (2017), Roman Sanatı, İstanbul: Ötüken Yay, 15. bs.
- Tepebaşlı, Fatih (2012), Roman İncelemesine Giriş, Konya: Çizgi Yay.
- Yazıcı, Hüseyin (1998), "Hikâye". *DİA*, XVII, İstanbul: Türkiye Diyanet Vakfı Yay, s. 479-485.